

Idéer bakom de svenska regionerna

-En idéanalys av den svenska regiondebatten 1968-2012

Caroline Schmölder Vidigsson

Abstract

The aim of this bachelor thesis is to examine which ideas that have been influential in the Swedish debate on regionalization and to analyze the change in the usage of these ideas. This study is a descriptive idea analysis based on the official state reports on regionalization that have been published between 1968 and 2012. The main focus is therefore on the official viewpoint in the discussion on regionalization.

The idea analysis is constructed of three ideas based on existing theoretical literature; the idea of the strong central state, the idea of a strong regional democracy and the idea of Europeanization.

The conclusion of this study is that all of the three ideas are present in the studied official state reports between 1968 and 2012. The idea of the strong central state has been given least support (which is somewhat surprising because of Sweden's slow regionalization process). The idea of a strong regional democracy has been most frequent in the reports, both in the early ones before 1990 and the latest ones. The idea of Europeanization is not present at all in the reports before 1990 but used frequently in the first reports after 1990.

Nyckelord: Sverige, idéanalys, regionalisering, länsdemokrati

Antal ord: 9434

Innehållsförteckning

1	Inledning	1
1.1	Syfte och frågeställning.....	1
1.2	Avgränsning	2
1.3	Begreppet region	3
1.4	Historisk överblick av den svenska regionaliseringsprocessen.....	4
2	Metod	6
2.1	Idéanalys.....	6
2.1.1	Idécentrerad studie	7
2.1.2	Val av analyschema	8
3	Teoretiska utgångspunkter	9
3.1	Statlig styrning	9
3.2	Regional demokrati	10
3.3	Europeisering	11
3.4	Varför dessa teman?	12
4	Analys	13
4.1	Utredningar innan 1990.....	13
4.1.1	Statlig styrning	13
4.1.2	Regional demokrati	14
4.1.3	Europeisering	16
4.1.4	Sammanfattande analys.....	17
4.2	Utredningar efter 1990	18
4.2.1	Statlig styrning	18
4.2.2	Regional demokrati	20
4.2.3	Europeisering	22
4.2.4	Sammanfattande analys.....	23
5	Slutsatser	25
6	Referenser	26
6.1.1	Primärmaterial	26
6.1.2	Litteratur	26
6.1.3	Internetbaserade källor	28

1 Inledning

Under de senaste 20 åren har de flesta stater inom EU genomgått en förändring där regioner har blivit mer eller mindre betydande aktörer inom det nationella styrelseskicket men också inom EU:s institutioner (Loughlin, 2007:400). Ett exempel på denna trend är Frankrike som traditionellt sett varit en mycket stark enhetsstat men år 2003 konstitutionellt blev en "République décentralisée". Sverige som också är ett land som brukar kallas för en enhetsstat har till skillnad från Frankrike och vissa andra EU-länder valt att endast införa officiella regioner, med direktvalda regionfullmäktige och utökat ansvar över bland annat regional utveckling, i en del av landet. Även om länders regionaliseringsprocess ser olika ut framstår Sverige, med sin experimentlika metod, som ett speciellt fall i mängden (Loughlin, 2007:395-396).

Att införa regioner innebär en stor förändring för en stats styrelseskick. Att överföra ansvar till en mellannivå i maktfördelningen innebär speciellt stora omställningar för Sverige som länge präglats av ett starkt kommunalt självstyre och en stark centralmakt (Mörck, 2008:13). I och med att Sverige infört regioner, om än få, och fortsätter behandla ämnet pågår en förändringsprocess som kan ses ha stor politisk, och även konstitutionell, betydelse (Krantz, 2002:9).

Hur går det att förstå Sveriges tillsynes speciella regionaliseringsprocess och vad kan ha format den?

1.1 Syfte och frågeställning

Bakom alla samhällsförändringar och politiska beslut finns idéer som formar människors åsikter, och för att förstå samhällens utveckling kan det vara viktigt att studera dessa idéer (Beckman, 2005:9). Ett möjligt tillvägagångssätt för att förstå den förändringsprocess Sveriges länsförvaltning genomgått och som fortfarande debatteras är då att undersöka vilka idéer som framförts i frågan. Därför genomför jag i denna studie en idéanalys i syfte att besvara nedanstående frågeställning:

Vilka idéer har utmärkt den svenska regiondebatten mellan 1968 och 2012?

Syftet med denna studie är således att skapa en systematisk översikt av de idéer som återfinns i debatten och analysera om förekomsten av de olika idéerna har förändrats över tid. Mer konkret innebär detta att jag undersöker i vilken utsträckning idéer om statlig styrning, regional demokrati och europeisering

återfinns i de huvudsakliga statliga offentliga utredningarna kring länsdemokrati/regionalisering som publicerats mellan 1968 och 2012. Eftersom det granskade primärmaterialet är statliga offentliga utredningar redogör jag för det som kan ses som den officiella ståndpunkten i diskussionen. Valet av de offentliga utredningarna förklaras i nästkommande avsnitt 1.2. De idéer som är valda är baserade på existerande teori och redogörs för i kapitel 3.

Regionaliseringsprocessen i Sverige har varit ett relativt populärt ämne bland forskare sedan ca tjugo år tillbaka (Mörck, 2008:18). Det har dock inte publicerats många idéanalyser på området över samma årtal som undersöks i denna studie, eller med huvudsakligt fokus på de idéer som framförts snarare än de aktörer som uttalat dem. Krantz (2002) undersöker i sin idékritiska analys regiondebatten mellan 1963 och 1996. En del av hans formulerade teser om idéer som funnits i debatten används i denna studie, men de kompletteras även med ytterligare teori och ett huvudsakligt tema. Min förhoppning är att denna studie blir ett bra komplement till, och utvecklar, tidigare forskning. Dessutom kan studien ses som ett bra underlag för en framtida komparativ studie länder emellan, vilket enligt Johansson (1995:123) behövs.

1.2 Avgränsning

För att besvara frågeställningen i denna studie har jag valt att fokusera på de statliga offentliga utredningar kring länsdemokrati och regionbildande som publicerats sedan 1968. Debatten om den svenska länsförvaltningen är äldre än så men valet att begränsa studien från 60-talet till nutid baseras på att de första relevanta utredningarna om den moderna länsdemokratin kom under 60-talet och det har fortsatt publicerats ett antal sedan dess (Krantz, 2002:10). Länsdemokratiutredningen från 1968 utgör en nystart för debatten kring förstärkt länsdemokrati (Krantz, 2002:11), och därför är den vald som utgångspunkt för denna idéanalys.

Fördelarna med att fokusera endast på de offentliga utredningarna är att möjligheten att besvara denna studies frågeställning ökar i och med att det undersökta materialet precis behandlar det frågeställningen avser (Esaiasson et al, 2012:219). Eftersom det valda primärmaterialet inte är omfattande är denna studie en kvalitativ idéanalys. fördelarna med en kvalitativ textanalys är att forskaren genom en noggrann läsning av texterna kan finna innehåll som annars inte skulle upptäckts lika tydligt (Esaiasson et al, 2012:210). Nackdelen med att endast fokusera på de offentliga utredningarna och göra en kvalitativ analys av dem är att betydelsefulla delar av regiondebatten som förts av andra aktörer kan förbises (Esaiasson et al, 2012:219). Därför ger denna studie kunskap om en del av debatten, och jag gör inte anspråk på att ge en heltäckande bild. Avgränsningen har även gjorts med hänsyn till den tidsram som funnits till förfogande.

Eftersom denna studie är koncentrerad på Sverige kommer inte studiens resultat bli generaliserbara, vilket de bättre hade blivit vid en extensiv

undersökning. Att välja fall utifrån dess generaliserbarhet behöver inte alltid vara det viktigaste inom beskrivande fallstudier. Det kan vara mer centralt att välja fall som är betydelsefulla inom det område som ska undersökas (Teorell&Svensson, 2007:150-151). Sverige kan, med sin experimentliknande regionaliseringsprocess, sägas vara ett tungt fall (Loughlin, 2007:395-396).

Enskilda fall kan trots sina ofta begränsade generaliserbara möjligheter även de bidra till ”att vidga diskursen” om ett ämne (Esaiasson et al, 2012:27). Eftersom Sveriges regionalisering undersöks utifrån existerande teori kring detta område kan förhoppningsvis resultaten från denna studie bidra till att utvidga kunskapen om regionaliseringstrenden i Europa.

1.3 Begreppet region

Region är ett begrepp vars betydelse har debatterats relativt frekvent i forskningssammanhang (Johansson, 1995:23). Regioner kan dels benämnas som ”funktionella” vilket innebär att regionen är uppbyggd kring, och avgränsas utifrån, hur näringsliv och infrastruktur ser ut och påverkar människors rörelsemönster (Krantz, 2002:9). Basen för denna typ av region är inte etnicitet och dess gränser förändras i samband med utvecklingen av ekonomiska och sociala relationer (Karlsson, 2006:27).

Regioner kan även grundas på en gemensam identitet som finns inbäddad i kultur och sociala relationer. Inom statsvetenskapen menas dock region främst som en ”politisk mellannivå i samhällsorganisationen” (Krantz, 2002: 9). Denna sistnämnda typ av region kallas även ”administrativa regioner” och dessa kan ha olika mycket politisk makt. Därmed passar såväl svenska landsting (som traditionellt inte haft mycket makt) som tyska *Länder* (som är mycket större geografiskt sett men även har mer makt) in under begreppet. Gemensamt för alla regioner av denna typ är just att de är en del av styrelseskicket och står under den centrala statsmakten (Karlsson, 2006:26). Det är denna sistnämnda politiska typ av region som avses behandlas och undersökas i denna studie.

1.4 Historisk överblick av den svenska regionaliseringsprocessen

Sverige har under de senaste 150 åren haft kommunalt självstyre och en stark centralmakt, där landstingskommunerna inte har haft någon egentlig viktig betydelse (Denk&Åberg, 2008:1). Länsförvaltningen i Sverige uppkom med regeringsformen från år 1634 där landshövdingar utsedda av kungen blev ansvariga för att genomföra beslut fattade på statlig nivå. År 1862 infördes landsting och två år senare fastställdes att dess huvuduppgift skulle vara sjukvården, och detta har inte ändrats nämnvärt (Krantz, 2002:10-11). Samma år blev kommunerna berättigade till självstyre vilket innebar att de bland annat fick rätt att beskatta sin befolkning (Petersson&Söderlind, 1992:93).

Denna fördelning i förvaltningen har i mångt och mycket kvarstått samtidigt som förändringar har skett i och med bildandet av regioner och förändringar i länsstyrelsens sammansättning och liknande. Länsstyrelsen finns idag i varje av Sveriges 21 län, det är fortfarande den centrala maktens representation i länen och landshövdingen är dess chef med uppgift att rapportera till regeringen om utvecklingen i regionen (Länsstyrelsen, 2012). Idag finns det 20 landsting och dess viktigaste uppgift, att förvalta hälso- och sjukvården, har som nämnts ovan kvarstått men även andra områden som berör stora geografiska delar av landet behandlas i vissa fall av landstingen (Löfgren, 2012). Landstingen och likaså Sveriges fyra regioner styrs av en demokratiskt vald region/landstingsfullmäktige och en styrelse som utses av region/landstingsfullmäktige (Löfgren, 2010).

Diskussionen om hur en regional mellannivå ska utformas har pågått länge. År 1963 lade centerpartiet fram en motion i riksdagen om länsdemokrati, motionen utmynnade sedan i Länsdemokratiutredningen (SOU 1968:48) som tillsattes 1964. Dess slutsats blev att länsförvaltningen borde förändras (Krantz, 2002:10-11). Den dåvarande socialdemokratiska regeringen ansåg dock att den dåvarande förvaltningsstrukturen var tillfredsställande och valde att inte göra några större förändringar (Krantz, 2002:12).

Under 1970-och 80-talet tillsattes två utredningar, Länsberedningen (SOU 1974:84) och Länsdemokratikommittén (SOU 1982:24). Varken den dåvarande regeringen eller den efter ansåg dock att tiden var rätt för att vidare diskutera frågan och inga stora beslut kring den framtida förvaltningen togs (Krantz, 2002:12).

I början av 1990-talet ändrades inställningen till att skapa en ny regional nivå och en Regionutredning (SOU 1992:63) och sedan en Regionberedning (SOU 1995:27) tillsattes för att undersöka möjligheterna att skapa en mer effektiv förvaltningsstruktur. Regionutredningen lade fram ett förslag om tre typer av organisationsformer som kunde tänkas vara användbara. Regionberedningen gick i sin tur emot de förslagna modeller som Regionutredningen gav och lämnade ett förslag där landstingen skulle få större makt och överta ansvar för ekonomisk utveckling, sysselsättning, planering och liknande och därmed inte endast ansvara

över sjukvård. Detta sistnämnda förslag fick inte stöd hos varken kommuner eller staten eftersom de betvivlade landstingens förmåga att ta hand om dessa ansvarsområden. Regeringen valde istället att skapa regionala nivåer på försök med start år 1997. Dessa experiment omfattade Skånelänen och Västra Götaland där direktvalda regionfullmäktige bildades. I Kalmar skapades ett samarbete mellan primärkommuner som då fick ansvar för utvecklingen på regional nivå. Gotland var även det ett försöksområde där kommunen redan även agerade landsting men nu fick större befogenheter över regional utveckling (Denk&Åberg, 2008:1-4).

Försöksperioden för dessa regioner höll på till december 2002. För att följa upp detta experiment tillsattes den parlamentariska Regionkommittén (SOU 2000:85) vars slutbetänkande kom i september 2000. Kommittén ställde sig positiv till regionförsöket och ansåg att försöksperioden borde förlängas. Riksdagen beslöt år 2002 att endast region Skåne och region Västra Götaland skulle få fortsätta sin försöksverksamhet (Krantz, 2002:18-20). Istället för att bilda fler regioner infördes möjligheter för kommuner att bilda samarbetsförbund som med regeringens godkännande kunde överta statens ansvar för regional utveckling. Den exakta utformningen av sådana samarbeten skiljer sig dock åt (Denk&Åberg, 2008:4-6).

År 2003 tillsattes en utredning kallad Ansvarskommittén för att bland annat undersöka Sveriges länsindelning som kvarstår från 1600-talet. Ansvarskommitténs (SOU 2007:10) slutbetänkande från 2007 framhävde att Sverige borde ha sex till nio regioner. Ett möjligt bildande av regionkommuner fick positivt gensvar i alla län över hela landet förutom i Stockholm, och de flesta har ambitionen att bilda regioner före 2015 (Denk&Åberg, 2008:7). År 2009 tillsattes ytterligare en utredning (SOU 2012:81) för att utreda den statliga regionala förvaltningen och på vilken nivå ansvaret för regional utvecklingspolitik borde vila, och dess slutbetänkande kom i december 2012. Därmed kan diskussionen om regionerna och Sveriges förvaltningsstruktur sägas vara fullt levande och inte avslutad.

I nuläget finns alltså region Skåne, Halland och Västra Götaland som formellt är landsting men med ett utökat regionalt utvecklingsansvar. Gotland har även det rätt att kalla sig region eftersom kommunen agerar landsting med utökat ansvar för den regionala utvecklingen (Löfgren, 2012). År 2010 beslutade riksdagen att region Skåne och dess ansvar skulle bli permanent (Yngvesson, 2011). Lagen om att göra permanenta regioner trädde i kraft i januari 2011 även för region Västra Götaland (Västra Götalandsregionen, 2012). Även region Halland bildades i januari 2011 då kommunalförbundet region Halland och landstinget i Halland slogs ihop (Persson, 2012). Region Gotland fick också permanent status i januari 2011 (Holm, 2011).

2 Metod

För att besvara frågeställningen om vilka idéer som präglat regiondebatten i Sverige passar en idéanalys bra, och i detta kapitel redovisas den metodologiska bakgrunden till studien.

2.1 Idéanalys

Eftersom idéanalyser, precis som andra statsvetenskapliga studier, kan ha ett beskrivande, förklarande eller utredande syfte är det enligt Beckman (2005:14) viktigt att en uppsatsförfattare klargör vilket eller vilka av dessa syften en studie har. En idéanalytisk beskrivande undersökning syftar främst till att granska vilka idéer som förekommer i texter. En förklarande idéanalys undersöker var idéer härstammar från och om de kan förklara ett visst händelseförlopp. En idékritisk studie fokuserar istället på idéers hållbarhet (Beckman, 2005:14).

Idéanalyser delas även ibland in utifrån beteckningarna innehållslig- eller funktionell idéanalys. Den funktionella idéanalysen undersöker främst idéers ursprung (Beckman, 2005:13). Den innehållsliga analysen är istället inriktad på att konkret studera idéerna (Krantz, 2002:35) och undersöka deras hållbarhet (Beckman, 2005:12). Denna åtskillnad mellan innehållsliga-och funktionella idéanalyser har dock fått kritik (Krantz, 2002:35)(Beckman, 2005:13) och kanske är det enklare att endast utgå från huruvida studien har ett deskriptivt, förklarande eller granskande syfte.

Syftet med denna studie är att undersöka vilka idéer som förekommit i regiondebatten och se vilka förändringar som skett i förekomsten av dessa över tid. Därför är studien en beskrivande idéanalys.

Beskrivande studier har länge haft en lägre status inom samhällsvetenskapen än vad förklarande studier har haft. Denna kritik kan dock bestridas eftersom beskrivande studier har en hög grad av vetenskaplig relevans och egenvärde (Teorell&Svensson, 2007:23). För beskrivande studier kan, även om de inte förklarar varför någonting har hänt, bidra med en stor förståelse av verkligheten (Beckman, 2005:48-49). Beskrivande idéanalyser får sin vetenskapliga grund bland annat för att en beskrivande undersökning av texter utgår från (precis som med andra former av analysmetoder) hypoteser av vad forskaren tror att texten kommer innehålla och sedan när dessa hypoteser testats mot materialet kan dessa visa sig stämma eller ej (Teorell&Svensson, 2007:99). I likhet med andra

statsvetenskapliga metoder är det därmed de ”teoretiska glasögonen” som möjliggör att slutsatser kring ett material kan göras (Beckman, 2005:49). Detta visar även att beskrivande idéanalyser inte endast sammanfattar och redogör för ett material vilket ibland har hävdats (Beckman, 2005:48-49). Eftersom denna studie baseras på existerande teori kan studien sägas vara teorianvändande, men den har även lite teoriprovande inslag eftersom jag trots allt undersöker om de använda idéerna återfinns i det undersökta materialet. Samtidigt är det inte av stor vikt att klassificera beskrivande studier utifrån om de är teorianvändande, teoriprovande eller liknande, så en närmare redogörelse av detta ter sig överflödigt (Esaiasson et al. 2012:37).

För att beskrivande idéanalyser ska möjliggöra intressanta slutsatser krävs en jämförelse av något slag. En jämförelse sker dels naturligt via forskarens analysverktyg eftersom de jämförs med textens innehåll. Det kan även ske genom att forskaren gör en jämförelse med tidigare tolkningar som andra forskare gjort eller studerar exempelvis en debatt över tid eller jämför med andra fall (Beckman, 2005:51-53).

Det finns alltså en del kritik gentemot beskrivande studier och dess vetenskapliga bidrag, men som visats ovan kan mycket av denna kritik argumenteras mot. Denna studie kommer inte kunna besvara varför Sverige valt att regionalisera men likväl bidra med en större insikt i vilka idéer som format debatten och kanske även påverkat besluten. Eftersom denna studie är en jämförelse över tid kommer det öka möjligheten att uppnå intressanta slutsatser.

2.1.1 Idécentrerad studie

Idéanalyser kan även vara aktörs- eller idécentrerade. En aktörscentrerad studie är fokuserad på att undersöka de aktörer som har framfört ett visst budskap medan en idécentrerad studie istället är inriktad på själva budskapen och inte så mycket vem som har framfört dem (Beckman, 2005:17). En aktörscentrerad studie kan sägas ge en mer uttömmande tolkning av ett material men vad som passar bäst för en viss studie beror på vad avsikten med den är (Beckman, 2005:18).

Denna studie är idécentrerad eftersom syftet är att finna de idéer som utmärkt debatten kring regionbildandet och inte vilka aktörer som framfört vilka åsikter. Samtidigt är det viktigt med en förståelse av att allt material är präglad av dess författare och att det i sin tur påverkar resultatet av en idéanalys (Esaiasson et al, 2012:218).

2.1.2 Val av analyschema

För att välja analysapparat i en idéanalys är det lämpligt att ta hjälp av redan existerande teorier och ”det enda som egentligen betyder något är huruvida de kategorier vi använder oss av är lämpliga med hänsyn till undersökningens frågeställning och till vad materialet kan förväntas ge för svar” (Beckman, 2005:22-23). Idéer kan vara värderingar, verklighetsuppfattningar eller föreställningar om hur samhället borde styras (Bergström&Boréus, 2005:149). För att finna dessa och operationalisera, göra de begrepp som ska undersökas mätbara, finns det främst två tillvägagångssätt vid en idéanalys (Beckman, 2005: 24).

Forskaren kan dels skapa dimensioner och genom dem ”särskilja olika delar av en argumentation eller ideologi”(Beckman, 2005:28). Alternativet till dimensioner är att skapa idealtyper, vilket innebär att klargöra de viktigaste dragen hos den åsikt som ska undersökas. Idealtypen används sedan som måttstock gentemot de budskap som undersöks, där avsikten är att mäta hur lika budskapen är idealtypen (Beckman, 2005:28). Idealtyper ska inte ses som en sann bild av verkligheten utan endast som ”ett raster att lägga över texter” (Bergström&Boréus, 2005:159).

Vilken av dessa analysapparater som är lämplig avgörs av vilken typ av forskningsfråga som ställs. Dessutom finns ingen exakt mall för hur analysapparaten ska utformas vid en idéanalys och detta ger forskaren en hel del frihet (Bergström&Boréus, 2012:173).

De teoretiska utgångspunkterna i denna studie är relativt breda (vilket visas i nästkommande teorikapitel) och därför liknar de mer dimensioner. Dock innehåller de vissa konkreta drag som påminner om hur idealtyper kan vara uppbyggda. Möjligtvis kan då de använda analysverktygen ses som dimensioner med inslag av idealtyper. Att analysverktygen är relativt breda är positivt eftersom det förhindrar validitetsproblem (Bergström&Boréus, 2005:172). Vidare analysverktyg lämpar sig även speciellt bra vid undersökningar som sträcker sig över flera decennier (Bergström&Boréus, 2005:173-174), vilket denna studie gör.

Oavsett vilket analysverktyg som väljs finns risken att det skapas en osäkerhet kring om dimensionerna eller idealtyperna egentligen är resultat av studien som gjorts (Bergström&Boréus, 2005:172). Samtidigt kan det hävdas att det oftast är en läsning av empirin som bidrar till bildandet av hypoteserna som används i studien, det viktiga är att hypoteserna som forskaren väljer att undersöka besvarar den formulerade frågeställningen (Teorell&Svensson, 2007:100).

3 Teoretiska utgångspunkter

Jag har främst tre hypoteser om vilka idéer som präglat regiondebatten i Sverige. Eftersom att Sverige har valt att regionalisera endast i en del av landet kan det vara så att det har funnits ett relativt starkt motstånd mot att införa en mer kraftfull regional nivå och då bryta traditionen av starkt kommunalt självstyre som samexisterar med en stark centralmakt. Att Sverige faktiskt har valt att regionalisera kan i sin tur bero på att det funnits en tro på att en stark demokratisk mellannivå är fördelaktigt för landet.

Sverige kan även blivit påverkat av den regionaliseringstrend som rådde inom EU. Positiva idéer kring regionen kan ha kommit från strömningar av idéer från EU om vikten av att ha regioner i en alltmer europeiserad och internationaliserad värld. Jag ska i detta teorikapitel konkretisera de nyss nämnda hypoteserna med hjälp av tidigare forskning och därmed formulera en analysmodell.

3.1 Statlig styrning

Regionaliseringsprocessen i Sverige har varit betydligt trögare än för andra EU-länder, detta kan bero på att det under lång tid funnits en konflikt mellan skilda åsikter och idéer om regionen och dess existens. Det kan sägas att regionaliseringsdebatten har präglats av främst två läger. Den ena sidan har varit positiv till direktvalda regionfullmäktige med ansvar för regional utveckling och andra områden som är viktiga för regionen medan den andra åsikten varit negativ gentemot ett sådant förslag och varit för en fortsatt statlig kontroll av den regionala nivån. Dessa åsiktskonflikter har även gällt den geografiska indelningen av länen, huruvida regionbildandet skulle ske kring de redan fastställda länen eller skapas genom att slå ihop flera län (Johansson, 2003:142).

Stödet för fortsatt statlig styrning kan sammanhålla med att det sedan 1960-talet har förekommit ett allmänt krav från olika samhällsaktörer på en mer samordnad länsförvaltning (Petersson&Söderlind, 1992:87). Efter andra världskriget genomgick de flesta europeiska länder stora förändringar inom samhällets alla nivåer. I början av denna period och även en lång tid efter var ett av de viktigaste målen nationell fördelning av resurser regionerna emellan. Därmed ansågs det vara mest lämpligt att besluten om den regionala utvecklingen togs av centralmakten (Johansson, 1995:17-18). Detta politiska tillvägagångsätt innebär mer konkret att statliga experter är ansvariga (Johansson, 2008:76).

Detta stöd för statlig styrning är enligt Krantz (2002:31) detsamma som stöd för en stark länsstyrelse med en ansvarig landshövding. Länsstyrelserna skulle ansvara för den statliga förvaltningen i länet, vilket täcker in en mängd områden såsom lantbruk, naturvård, miljö, kommunikationer etc., och har traditionellt haft som mål att se till att politik fastställd på central nivå verkställs i länen (Petersson&Söderlind, 1992:87, 89).

3.2 Regional demokrati

I och med att den offentliga förvaltningen fortsatte att bli alltmer komplex under senare delen av 1900-talet började många länder att decentralisera och regionernas kompetens ökade. Den centrala makten ansågs inte kunna tillgodose behoven som fanns på lägre nivå. Samtidigt betydde inte detta att den statliga nivån helt gav upp sin makt utan snarare att den delade den med en till aktör. Den komplexa förvaltningen fick många att kräva en ökad demokratisering av den regionala nivån (Johansson, 1995:17-18). Den oklara gränsen mellan landstinget och länsstyrelsen, och kommunernas ökade inblandning i regionala frågor, gav även det upphov till krav på ökad regional demokratisering (Johansson, 1995:21).

Kraven på ökad demokratisering handlar då i mångt och mycket om vem som ska besluta över de områden som inte är självklara för den statliga eller kommunala nivån. Stödet för en alltmer utvecklad regional demokrati baseras på en tro om att medborgarinflytandet över beslut ökar ju närmare medborgarna de tas. Även ansvarsutkrävandet antas bli lättare och regionens utveckling tros bli bättre när de styrande har stor kunskap om och närhet till området. Den demokratiska legitimiteten förstärks men det gör även effektiviteten inom förvaltningen (Erlingsson, 1999:34-35).

Krav på ökad regional demokratisering har enligt Krantz (2002:31) gett sig uttryck i stöd för att landstinget borde få starkare makt genom att de ses som regionparlament eller liknande. I slutet på 1980-talet växte även en annan uppfattning fram som innebar ett krav på att kommunalförbund borde vara den nivå i samhällstyrningen som ska förstärkas (Krantz, 2002: 27). Ett ökat fokus på kommuners samarbete kan sägas ha skett parallellt med kraven på ökad regional makt. Det sågs som viktigt att kommuner får chans att samverka i den alltmer komplexa förvaltningen (Mörck, 2008:14-15).

3.3 Europeisering

Det har i flera decennier funnits en debatt kring ett ”regionernas Europa” där regionerna anses viktiga för att utveckla de demokratiska samhällena och effektivisera förvaltningen i EU-länder (Johansson, 2003:140). Begreppet region har förekommit inom EU:s arbete ända sedan EG bildades med Romfördraget 1957. Det har sedan dess funnits en vilja från EU:s medlemsstater och EU:s institutioner att minska regionala skillnader och främja en god ekonomisk utveckling inom regioner. År 1975 upprättades en europeisk stödfond kallad European Regional Development Fund vars syfte inte enbart var att stödja regioner ekonomiskt utan även ge regionala företrädare och Kommissionen möjlighet att kommunicera direkt med varandra och därmed kringgå medlemstaternas centrala regeringar (Karlsson, 2006:43-44).

Bakom begreppet regionernas Europa ligger idéer om flera omvärldsfenomen såsom internationalisering, globalisering och den europeiska integrationsprocessen som ökat i snabb takt. Tanken är då att nationalstatens makt förminskas eller delas med andra framväxande aktörer såsom regioner (Krantz, 2002:25-26). Denna europeiska integrationsprocess har av Gidlund (1993:10) benämnts ”den nya politiska konserten” och åsyftar dess stora påverkan på alla europeiska länder. Dessa idéer om internationalisering och EU:s växande integration och vikten av att förstärka regioner på grund av detta kan återkomma i de offentliga utredningar som gjorts i Sverige.

Det finns även ett demokratiperspektiv i detta tema där regioner kan behövas för att kompensera för att en del av nationalstaternas makt överförts till EU:s institutioner (Krantz, 2002:151). Eftersom ett av de huvudsakliga temana i denna studie är ett demokratitema kommer europeiseringstemat mer fokusera på just den positiva idén kring regionen och dess betydelse för att länder och även mindre geografiska enheter inom dem ska stå sig starka inom ett alltmer internationaliserat samhälle. Den ökade europeiska integrationen anses nämligen ha frammanat tillväxten av regioner på grund av att nationalstaterna inte längre har full kontroll över ekonomin, och konkurrensen om ekonomiska resurser och företag står därmed mellan mindre enheter såsom regioner (Erlingsson, 1999:17). Detta innebär alltså att regionerna ses som viktiga för att skapa en framgångsrik ekonomisk utveckling och det är inte längre lika viktigt att styra den regionala utvecklingen från statligt håll för att åstadkomma en utjämning regionerna emellan. Mycket av regionernas arbete för en god ekonomisk tillväxt anses ske genom nätverk, partnerskap och andra liknande tillvägagångssätt (Johansson, 2008:76).

3.4 Varför dessa teman?

Det finns kritik gentemot europeiseringstesen eftersom regionernas framväxt och skilda utveckling i olika länder är mer komplex och berörs av fler faktorer än endast påverkan från EU (Johansson, 1995:14). Det är även svårt att fullt ut avgöra europeiseringens påverkan på inhemsk förändring och vilken del av idéerna som verkligen är europeiska eller inhemska (Radaelli, 2003:50). Därför har jag valt att bredda mina teoretiska utgångspunkter med ytterligare två teman (idén om regional demokrati och idén om statlig styrning) som kan tänkas återfinnas i debatten om Sveriges regioner.

Ett argument för varför europeiseringstemat borde återfinnas i de svenska offentliga utredningarna är att medlemskapet i EU påverkar ”utvecklingen av nationalstaten, för relationen mellan stat och samhälle och för organisationen av statens förvaltning” (SOU 1997:30, s.5). Denna påverkan kallas alltså europeisering och avser den kraft där det svenska och det europeiska blir alltmer sammanvävt (SOU 1997:30, s.5-6). Ofta har europeiseringen effekt genom att det finns en skillnad mellan policys på nationell nivå och EU-nivå vilket skapar påtryckning på den nationella nivån att förändra sig (Börzel&Risse, 2003:58).

Sverige blev medlem i EU 1995 (Fontaine, 2010:12) och det kan då tänkas att europeiseringstemat blir mer frekvent efter 1990 eftersom utvecklingen inom EU då blev än viktigare för Sverige. Dessutom var regionernas ställning ett högaktuellt ämne inom EU i början av 1990-talet. I Maastricht fördraget som skrevs under 1991 fick Europas regioner en förstärkt ställning i och med att en rådgivande kommitté bildades där regioner kunde framföra sina åsikter kring olika EU-beslut (Laffan&Mazey, 2006:44). År 1993 skedde även en stor ökning i mängden pengar som gick till EU:s sammanhållningspolitik som är till för att stödja regioners utveckling (Allen, 2005:233).

Eftersom att jag vill undersöka förändringar i förekomsten av idéerna över tid kan demokratiseringstemat och idén om statlig styrning komplettera europeiseringstemat väl då de två förstnämnda idéerna antagligen funnits innan europeiseringstemat blev högaktuellt (Johansson, 2003:142).

Temat kring statlig styrning är valt på grund av att det var en allmän trend att centralisera för att effektivisera i Europa en lång tid efter andra världskriget (Johansson, 1995:17-18). Denna trend visade sig även i Sverige (Johansson, 2008:76) och således kan den idén återfinnas också i den svenska debatten kring länsförvaltningen

Teoretiska verktyg kan aldrig återge hela verkligheten men de är likväl viktiga för att beskriva verkligheten (Teorell&Svensson, 2007:47). De idéer som presenterats i detta kapitel och som används i denna studie kommer alltså inte kunna återge hela regiondebatten, och spegla alla idéer som framförts, men de kommer kunna beskriva en del av den.

4 Analys

I denna del av studien analyseras de statliga offentliga utredningarna kring länsdemokrati/regionalisering som publicerats mellan 1968 och 2012. Analysen är uppdelad i två delar där utredningarna innan 1990 undersöks först följt av utredningarna efter 1990. Denna indelning är vald på grund av att det vid 1990-talets början skedde en ”renässans” i regionfrågan eftersom flera nya utredningar tillsattes och Sverige faktiskt bestämde sig för att införa regioner (Johansson, 2003:140). Därmed kan det vara intressant att göra en jämförelse mellan utredningarna innan 1990 och efter och se om förekomsten av de undersökta idéerna skiljer sig mellan de olika tidsperioderna.

4.1 Utredningar innan 1990

I detta avsnitt undersöks tre utredningar, Länsdemokratiutredningen (SOU 1968:47), Länsberedningen (SOU 1974:84) och Länsdemokratikommittén (SOU 1982:24), som innan år 1990 undersökte relationen mellan den centrala makten och den regionala och kommunala och hur frågan om vidgad länsdemokrati skulle behandlas. Först undersöks förekomsten av idén om statlig styrning följt av idén om regional demokrati och sedan idén om europeisering.

4.1.1 Statlig styrning

Länsdemokratiutredningen (SOU 1968:47, s.263) skrev i sitt slutbetänkande att förvaltningen på alla nivåer i Sverige sedan 1920-talet genomgått stora förändringar. Den hade blivit större i omfång och även blivit av mer aktiv art i diverse uppgifter. Länsdemokratiutredningen ansåg att det hade varit nödvändigt att ge länsstyrelsen styrande och planerande makt för att få till en samordnad strategi för länsnivån. Samtidigt kritiserade Länsdemokratiutredningen centraliseringen och var mer positiv till en förstärkt regional demokrati (SOU 1968:47, s.263,264).

Länsberedningen (SOU 1974:84, s.9) kom till skillnad mot den tidigare Länsdemokratiutredningen fram till att uppgiftsfördelningen mellan staten och kommunerna var tillfredställande och inte behövde ändras. Länsstyrelsen skulle därmed fortsätta ha det största ansvaret. Däremot ansåg Länsberedningen att den statliga kontrollen av den kommunala nivån kunde minska i omfattning och att landstingskommuner och primärkommuner borde kunna yttra sig om

beslutsunderlag som var viktiga för den regionala planeringen (SOU 1974:84, s.9-10).

Länsberedningen baserade sina slutsatser på fem principer där två av dem tydligt stämmer överens med idén om statlig styrning. Budskapet från dessa två principer var att staten måste kunna garantera en likvärdig välfärd för alla medborgare och detta görs bäst om den centrala makten har huvudansvaret. Två av de andra principerna innebar i stora drag att decentralisering är nödvändigt om beslut behöver tas kring ämnen som kräver stor lokalkännedom och att beslut som berör medborgarna direkt ska tas så nära dem som möjligt. Den sista principen som handlade om en god samordning av förvaltningen av en uppgift kunde innebära både statligt och kommunalt ansvar (SOU 1974:84, s.20-21). Därmed utgick Länsberedningen från en del principer som tillsynes mer verkar stödja idén om regional demokrati. Samtidigt var ingen av principerna så långtgående att de uttryckligen gav stöd för ökad regional demokrati. Som argument för sin ställning mot en ökad regional demokrati framförde Länsberedningen bland annat att:

ett administrativt organ kan inte uppfattas som mindre demokratiskt om det får sina allmänna direktiv från landets regering än om det lyder under en regional regering utsedd av en landstingskommun (SOU 1974:84, s.50).

Länsberedningen menade att en överföring av ansvar från länsstyrelsen till landstingen innebar en risk för komplikationer. En sådan förändring skulle antagligen innebära att en välutvecklade kontrollfunktion var tvungen att skapas eller att författningen skulle behöva göras om. Den kommunala självstyrelsen skulle även den komma att hotas eftersom vissa funktioner antagligen skulle bli centraliserade när primärkommuners kompetens fick konkurrens. Sedan ansåg Länsberedningen även att det skulle finnas en risk för att uppgiftsfördelningen inte skulle bli tillfredställande och att olika myndigheter skulle ha hand om samma saker (SOU 1974:84, s.50).

4.1.2 Regional demokrati

Länsdemokratiutredningen kritiserade centraliseringen av förvaltningen eftersom det ledde till att landstingen fick minskad makt och endast hade hand om sjukvården och då inte kunde tillgodose behoven hos det folk de representerade. Detta riskerade dessutom att urholka det medborgerliga inflytandet och engagemanget vilket inte var önskvärt eftersom medborgarna påverkas direkt av besluten som tas i länsförvaltningen. En ökad regional demokrati skulle även öka effektiviteten (SOU 1968:47, s.264,265).

Länsdemokratiutredningen ansåg därför att det var önskvärt med en länsdemokratisk reform och detta föreslog de skulle ske genom att överföra ansvaret för regionala frågor till landstingen (SOU 1968:47, s.264,194). Länsdemokratiutredningen ansåg dock att landstingen kunde behålla sin dåvarande form. De menade att landstingen kunde behöva sammanträda oftare

och att antalet nämnder och förvaltningar kunde behöva utökas utan att för den sakens skull revidera författningen (SOU 1968:47, s.264,268-269). Utredningen klargjorde att landstingskommunerna inte skulle vara överstående primärkommunerna utan att de skulle ses som kompletterande aktörer med olika uppgifter (SOU 1968:47, s.198).

Länsdemokratiutredningen tillbakavisade även idéer om att starkare landsting skulle leda till någon form av federalism (SOU 1968:47, s.264,183). Detta grundade de på att erfarenheten från Sverige såsom andra länder i världen visade att den centrala makten ofta lyckades ha en effektiv styrning även av en mer decentraliserad förvaltning. Länsdemokratiutredningen refererade även till en utredning kallad Länsförvaltningsutredningen som undersökt problemen med att inrätta en effektiv regional planering. Länsdemokratiutredningen ansåg att den föregående utredningen gav goda förslag men att dess fokusering på att behålla det kommunala och statliga ansvaret som det var innebar problem (SOU 1968:47, s.265-266).

Länsdemokratiutredningen ansåg samtidigt att den statliga centrala makten borde ha möjlighet att ingripa och revidera den lokala samhällsförvaltningen, men endast då det fanns risk för brister i rättssäkerheten eller när det gällde finanspolitik (SOU 1968:47, s.266). Kravet från Länsdemokratiutredningen på ökad regional demokrati illustreras väl av nedanstående citat:

Med särskilt avseende på den regionala förvaltningsorganisationen innebär utredningens förslag att de uppgifter, där nu statliga länsorgan har en betydande rörelsefrihet, bör överföras till kommunal, framför allt landstingskommunal, specialreglerad förvaltning och att landstingen bör utse ett flertal av lekmannanämndernas ledamöter i övriga statliga länsorgan. Länsstyrelsen bör kvarstå som ett regionalt organ för administrativ rättsprövning, eventuellt under annat namn (SOU 1968:47, s.267).

Som visats i föregående avsnitt 4.1.1 ansåg Länsberedningen att en fortsatt statlig styrning av länen var bra och att en ökad regional demokratisering inte behövdes. Samtidigt föreslogs små ändringar som skulle förstärka den regionala representationen. Landstinget skulle bland annat få nominera fyra representanter till Länsstyrelsens styrelse. Dock var alla nomineringar tvungna att godkännas och tillsättas av regeringen (SOU 1974:84, s.12). Länsberedningen ansåg därmed att landstingen borde ha lite mer inflytande över frågor som var viktiga för länen (SOU 1974:84, s.51).

Länsdemokratikommittén (SOU 1982:24) skrev i sitt slutbetänkande att det var viktigt att stödja en decentraliseringsprocess där den statliga styrningen av kommunal verksamhet minskades. Den viktigaste uppgiften var att:

bygga ut och säkerställa det medborgerliga, politiska inflytandet över alla delar av samhällsverksamheten på regional nivå (SOU 1982:24,s.11-12).

Den regionala nivån var även viktig för att skapa en välbalanserad relation mellan statlig och kommunal nivå. Samtidigt betonades betydelsen av fortsatt övergripande ansvar hos riksdag och regering, men styrningen skulle främst ske

genom ”normgivning och ramstyrning genom budgeten” (SOU 1982:24, s.12). Länsdemokratikommittén föreslog tre modeller för ökat inflytande för medborgarna. Den första innebar en ”överföring av statliga uppgifter till landstingskommunerna”. Den andra innebar ”ett vidgat regionalt folkligt inflytande inom ramen för fortsatt statligt huvudmannaskap”. Den tredje innebar ”en enhetlig regional samhällsförvaltning”. Länsdemokratikommittén skrev dock i sin sammanfattning att de inte värderade de olika modellerna och ansåg därmed inte att något alternativ var bättre eller sämre (SOU 1982:24, s.12). Istället presenterade Länsdemokratikommittén olika utgångspunkter som råddes vara vägledande för att besluta vilken modell som borde väljas. I huvudsak var det att länsintressena behövde förstärkas och förvaltningen effektiviseras och den kommunala självstyrelsen stärkas (SOU 1982:24, s.13). Även om Länsdemokratikommittén inte värderade de olika föreslagna modellerna visades stöd för vissa delar av idén om regional demokrati.

4.1.3 Europeisering

Ingen av utredningarna tar direkt upp att den europeiska integrationen påverkat den svenska länsförvaltningen och behovet av dess förändring. Länsdemokratiutredningen skrev i sitt slutbetänkande att en starkare regional nivå i samhället var nödvändig på grund av den offentliga verksamhetens expansion (SOU 1968:47, s.41). Denna förändring och uppbyggnad av välfärdstaten berodde på den industriella utvecklingen som medförde en alltmer komplicerad teknisk och social infrastruktur (SOU 1968:47, s.15,17) och därmed utpekades inte den europeiska integrationen som en huvudfaktor. Utredningen påpekade också att utvecklingen av förvaltningen såg olika ut i olika länder och var en pågående process (SOU 1968:47, s.15).

Länsberedningen ansåg inte att landstingen skulle ta över ansvar från länsstyrelserna men påpekade liksom Länsdemokratiutredningen att förvaltningens expansion var en följd av en förändrad politisk inställning till samhällets funktioner samt en snabb teknisk utveckling (SOU 1974:84, s.16). Det finns då inte heller i Länsberedningens slutbetänkande stöd för idén om europeisering.

Länsdemokratikommittén nämner även den förvaltningens expansion och en generell vilja till decentralisering som skäl till att förvaltningen borde förändras (SOU 1982:24, s.21-22). Inte heller i dess slutbetänkande ges den europeiska integrationen utrymme, men det gjordes dock en jämförelse med de övriga nordiska länderna som även de hade en debatt kring den regionala utvecklingen (SOU 1982:24, s. 101).

4.1.4 Sammanfattande analys

Denna redogörelse över utredningarna innan 1990 visar att idén om regional demokrati och idén om statlig styrning har fått starkt stöd i varsin utredning. De båda idéerna har därmed förekommit relativt jämlikt. Samtidigt kan idén om regional demokrati sägas ha förekommit mer och fått mer stöd än idén om statlig styrning eftersom den sista utredningen (Länsdemokratikommittén) visade stöd för en viss del av idén om regional demokrati.

Enligt Krantz (2002:31) är krav på ökad makt till landstingen lika med ett stöd för ökad regional demokrati. Det var precis ett krav på ökad makt till landstingen som Länsdemokratiutredningen uttryckte och därmed finns idén om regional demokrati representerad där. Idén om ökad regional demokrati bottnar även i en tro på att medborgarinflytandet ökar ju närmare beslutsfattandet är invånarna, vilket anses vara bra eftersom det förstärker den demokratiska legitimiteten och effektiviteten inom förvaltningen (Erlingsson, 1999:34-35). Lösningen på den alltmer komplexa förvaltningen borde därmed inte vara central styrning eftersom detta förhindrar de regionala organen att tillgodose medborgarnas behov (Johansson, 1995:17-18).

Detta stämmer överens med Länsdemokratiutredningen som framhävde en oro över att landstingens begränsade makt innebar att de inte kunde tillgodose sina invånares krav. Detta riskerade dessutom att urholka det medborgerliga inflytandet och engagemanget vilket inte var bra eftersom medborgarna påverkas direkt av besluten som tas i länsförvaltningen och därmed borde de ha möjlighet att få insyn i beslutsprocessen och även kunna påverka den.

Länsberedningen är den enda av de tre utredningarna som klart stödjer idén om statlig styrning eftersom utredarna där kom fram till att länsstyrelsen skulle ha den övergripande makten och att ansvarsfördelningen var tillfredsställande som den var. Stöd för en stark länsstyrelse är detsamma som stöd för idén om statlig styrning (Krantz, 2002:31). Länsberedningen uttryckte dock att den detaljerade statliga styrningen över den lokala och regionala nivån borde minskas.

Länsdemokratikommittén betonade inte någon av idéerna speciellt mycket eftersom utredarna gav tre förslag på en framtida samhällsförvaltning som de sinsemellan inte värderade. Eftersom Länsdemokratikommittén då inte klart stod för mer makt till landstingen kan inte idén om regional demokrati sägas vara övervägande. Dock påpekade Kommittén vikten av att stödja en nedmontering av den starka statliga styrningen av regional och lokal verksamhet och att länsintressena borde förstärkas. Kommittén betonade även hur viktigt det var att öka det medborgerliga inflytandet i regional verksamhet. Så det finns ändå inslag av ett stöd för vissa delar av idén om regional demokrati. Länsdemokratikommittén kan inte heller sägas stödja idén om statlig styrning eftersom ett stöd för en stark länsstyrelse inte finns. Det som återfinns är endast ett stöd för en reviderad men fortsatt statlig styrning.

Att den tidigaste utredningen (Länsdemokratiutredningen) starkt uttryckte stöd för idén om regional demokrati och kritiserade trenden av en alltmer centraliserad förvaltning när utredningen efter (Länsberedningen) istället yttrade ett stöd för idén om statlig styrning är något förvånande. Länsdemokratiutredningen kan

därmed sägas gå emot en trend som under den tiden var stark i många europeiska länder och Länsberedningen kan sägas följa den trenden (Johansson, 1995: 17-18).

Ingen av utredningarna betonade vikten av den europeiska integrationen som skäl för att stärka den regionala demokratin. Idén om europeisering baseras främst på att den ökade europeiska integrationen anses ha påverkat framväxten av regioner och starka länsförvaltningar som viktiga ekonomiska och politiska aktörer (Erlingsson, 1999:17). Eftersom ingen av de tre utredningarna ger stöd för detta verkar idén om europeisering i princip helt frånvarande.

Syftet med denna studie är inte att studera hur användandet av begreppet region har förändrats över tid, men det kan tyckas intressant att alla utredningarna dels nämner länsdemokrati men även den regionala nivån många gånger för att förklara samma sak. Möjligtvis har detta påverkats eller inspirerats av EU eftersom begreppet region har varit närvarande i dess arbete ända sedan EG bildades (Karlsson, 2006: 43-44).

4.2 Utredningar efter 1990

I detta avsnitt undersöks fem utredningar som efter år 1990 ytterligare behandlade hur den offentliga verksamhetens regionala uppbyggnad skulle utformas. I likhet med avsnitt 4.1 kommer jag undersöka idéerna i utredningarna i turordning. Den första utredningen är Regionutredningen (SOU 1992:63) följt av Regionberedningen (SOU 1995:27), Regionkommittén (SOU 2000:85), Ansvarskommittén (SOU 2007:10) och Utredningen om den statliga regionala förvaltningen (SOU 2012:81).

4.2.1 Statlig styrning

Regionutredningen från 1992 konstaterade att det fanns ett stort förändringsbehov kring den regionala nivån i Sverige. Som skäl angavs att både länsstyrelsen och landstingen blivit kritiserade (SOU 1992:63, s.12). Regionutredningen presenterade därmed tre alternativ för en framtida regional nivå inom den offentliga verksamheten, och den första modellen innebar ett fortsatt statligt ansvar för den regionala utvecklingen och därmed ingen stor förändring i samhällsförvaltningen (SOU 1992:63, s.11,107).

Regionutredningen hade inte som uppgift att välja mellan de olika angivna modellerna (SOU 1992:63, s.161). Regionutredningen uttryckte även klart att:

de ger alla en tillfredsställande lösning på den regionala offentliga organisationens utformning (SOU 1992:63, s.16).

Vissa delar av idén om den statliga styrningen återfinns dock i dess slutbetänkande. Bland annat framhövdes vikten av att ha en samordnande modell, vilket innebar antingen statlig styrning eller regionalt folkstyre. Men utredningen poängterade att möjligheten för enhetlighet och nationell utjämning var störst vid statligt regionalt ansvar (SOU 1992:63, s.16-17).

Dessutom fastslog utredningen att en förändring av den regionala nivån inte skulle ske i federalistisk riktning eftersom Sverige är för litet och för glest befolkat för att en sådan ordning ska vara rimlig. Regionutredningen ansåg därmed att Sverige fortfarande borde vara en enhetsstat och en hel del av dess samhällsuppgifter borde tillfalla staten (SOU 1992:63, s.12). Sedan konstaterade utredningen att den centrala statsmakten bör fortsätta bestämma vad den kommunala nivån ska ha för kompetenser (bland annat via lag) (SOU 1992:63, s.13). Ytterligare ett argument som anfördes mot en stark demokratisk regional nivå var att det kunde försvåra för medborgarna att urskilja vilken nivå som ansvarade för vad (SOU 1992:63, s.87).

Regionberedningen var, till skillnad mot den tidigare Regionutredningen, klart för en regional demokratisering samtidigt som denna process var tvungen att ske inom vissa gränser. Beredningen ansåg att staten skulle ha fortsatt ansvar för att åstadkomma ett enhetligt utförande i de ämnen där de nationella riksintressena var inblandade (SOU 1995:27, s.17). Därmed ansåg Regionberedningen att ansvarsfördelningen mellan stat och självstyrande regioner endast borde förändras när det gällde ansvaret för den regionala utvecklingen. Sverige skulle då kvarstå som en enhetsstat (SOU 1995:27, s.17,18) och staten skulle fortsätta ha myndigheter på regional och lokal nivå (SOU 1995:27, s.25).

I Regionkommitténs slutbetänkande från år 2000 var stödet för idén om regional demokrati stark. Dock framhövdes länsstyrelsens viktiga roll som uppföljare i regional- och utvecklingspolitik samt dess genomföranderoll inom vissa områden (SOU 2000:85, s.22-23). Enligt Kommittén fanns fyra principer för när staten borde ha ansvar för uppgifter:

behovet av genomslag för nationella mål och garanti för likvärdiga förutsättningar, behov av enhetlig ledning och nationell överblick, behov av enhetlig tillämpning av regler samt rättssäkerhet, särskilda styrningsbehov som bäst tillgodoses av en statlig regional eller lokal förvaltning (SOU 2000:85, s.14).

Dessutom påpekade kommittén att ”den nationella politikens genomslag inom försöksverksamhetens verksamhetsområden inte är hotad” (SOU 2000:85, s.23). Möjligtvis kan föregående citat tolkas som att den statliga nivån genomslagskraft är viktigt, och att en regional demokratisering är godtagbar så länge den inte äventyrar det.

Även Ansvarskommittén var i sitt slutbetänkande för en stark regional demokrati, men också där påpekades behovet av statlig styrning för att tillgodose medborgarnas rätt till en likvärdig välfärd landet runt. Ansvarskommittén ansåg att den statliga styrningen borde finnas kvar men att den borde bli mer normbaserad (SOU 2007:10, s.15). Staten skulle främst ha ansvar för att kontrollera att lagar följs och resurser används likartat över landet. Denna tillsyn

skulle länsstyrelserna ha ansvar för och därmed skulle en del uppgifter som tidigare låg på kommunal nivå flyttas upp (SOU 2007:10, s.21). Därmed finns, om än litet, visst stöd för idén om statlig styrning.

Utredningen om statens regionala förvaltning var även den klart för att länsstyrelserna skulle ha fortsatt ansvar över en rad områden förutom den regionala utvecklingspolitiken (SOU 2012:81, s. 17).

4.2.2 Regional demokrati

Regionutredningen föreslog tre modeller för en framtida organisation av förvaltningen i Sverige. Ett av förslagen baserades på idén om statlig styrning (vilket visats i avsnittet ovan under rubriken 4.2.1). Det andra alternativet bestod av ett utvecklat samarbete kommuner emellan och innebar att landstingen skulle avskaffas och ansvar för mestadels av den politik som direkt berör medborgarna skulle förflyttas från länsstyrelsen. Den tredje modellen innebar att den regionala nivån skulle ha en folkvald regional församling med fullt ansvar för regional utveckling och liknande (SOU 1992:63, s.15-16). Dessa modeller uppkom med hänsyn till faktorer såsom den starka internationaliseringen och att näringspolitiken blivit mer inriktad på en hållbar utveckling, och att förvaltningen till följd av dessa processer undergick stora förändringar. Dessutom föreslog utredningen en ny geografisk indelning av Sverige i 8-12 regioner (SOU 1992:63, s.11). Regionutredningen ansåg vidare att:

offentliga arbetsuppgifter inte skall läggas på en högre nivå än nödvändigt (SOU 1992:63, s.13).

Därmed finns vissa delar av idén om regional demokrati närvarande i utredningen.

Regionberedningen skrev i sitt slutbetänkande från 1995 att främst två principer varit vägledande för dess arbete; ”ökad demokrati och förbättrad effektivitet” (SOU 1995:27, s.13). Beredningen gav därför som förslag att:

ansvarsfördelningen mellan staten och den kommunala självstyrelsen ändras så att det regionala utvecklingsansvaret förs över från länsstyrelserna till landstingen (SOU 1995:27, s.13).

Länsstyrelsen skulle då endast agera som statens talesman i länen (SOU 1995:27, s.13). Argument för detta förslag var att en ökad demokratisk legitimitet i beslutsprocessen ofta ökar effektiviteten. Samordningen skulle även bli bättre, speciellt om de regionala självstyrelseorganen hade ett nära samarbete med kommunerna (SOU 1995:27, s.19).

Regionkommittén från år 2000 redogjorde i sitt slutbetänkande för vikten av subsidiaritetsprincipen och ansåg därmed att beslut borde tas så nära medborgarna som möjligt (SOU 2000:85, s.13). Kommittén ansåg att ökad regional demokrati behövdes för att stärka den demokratiska legitimiteten i förvaltningen och effektivare utnyttja offentliga medel. Regional demokrati var enligt Kommittén

även lämpligt när det behövdes variation i förvaltningens utförande (SOU 2000:85, s.14). I slutbetänkandet framkom även att diskussionen om ansvarsfördelningen i samhällsförvaltningen fördes på andra grunder än vad den gjorde under 70-80 talen då en stark samordnad statlig länsförvaltning ansågs vara den bästa lösningen för en effektiv regional utveckling (SOU 2000:85, s.14). Trots att försöksperioden med regioner (där ansvaret för regional utveckling lagts på självstyrande organ med direktvalda fullmäktige) pågått relativt kort tid ställde sig kommittén positiv till en fortsatt försöksverksamhet. Dock kritiserades ansvarsfördelningen mellan stat och självstyrelseorganen i regionerna för att vara för otydlig (SOU 2000:85, s.16-17). Regionkommittén ansåg ändå att:

regeringen bör se positivt på de strävanden som pågår och behandla ansökningar från nya län välvilligt (SOU 2000:85, s.21).

Denna uppmaning behövde dock inte innebära att de nya regionerna var tvungna att ledas av direkt valda beslutsorgan (SOU 2000:85, s.21).

Enligt Ansvarskommitténs slutbetänkande från 2007 borde en stor del av den offentliga verksamheten organiseras på regional nivå (SOU 2007:10, s.284). Ansvarskommittén föreslog att landstingen skulle ersättas av direktvalda regionkommuner som skulle få ansvar över regional utveckling och hälso- och sjukvård. Länsstyrelsen skulle dock kvarstå som statens förlängda arm i länet och ha ett samordnande uppdrag kring statliga uppgiftsområden. För att denna reform skulle få bästa effekt ansåg Ansvarskommittén att Sveriges gamla länsindelning borde förändras och att färre, större regioner behövde bildas (SOU 2007:10, s.14). Det påpekades även att detta borde ske omgående för att förbereda Sverige på att:

de demografiska och samhällsekonomiska förutsättningarna blir akuta med början 2020 och framåt (SOU 2007:10, s.14).

De nybildade regionerna skulle dock inte ses som överordnade kommunerna (SOU 2007:10, s.18). Kommittén skrev även att den kommunala självstyrelsen i form av kommuner och större regioner var mycket viktig för att behålla ett effektivt och rättfärdigt användande av offentliga medel (SOU 2007:10, s.15). De nybildade regionkommunerna skulle ansvara för en rad punkter kring regional utveckling, bland annat skulle de helt ansvara för hanteringen av strukturfondspengar från EU (SOU 2007:10, s.19). Ansvarskommitténs förslag skulle innebära att försöksverksamheten med regioner skulle upphöra och ersättas av en permanent organisation (SOU 2007:10, s.20).

I slutbetänkandet av Utredningen om den statliga regionala förvaltningen var det tydligt att landstingen borde ha ansvaret för den regionala utvecklingspolitiken. Utredningen bedömde nämligen att:

landstingen, i egenskap av direktvalda politiska organ med egen beskattningsrätt, har förutsättningarna att kunna leda och samordna den regionala tillväxtarbetet med hög demokratisk legitimitet och effektivitet (SOU 2102:81, s.162).

För att en ansvarsöverföring ska ske måste det dock finnas stöd för detta hos de berörda kommunerna. Om det inte skulle finnas stöd för detta skulle ansvaret vila på statens länsstyrelser, därmed fanns inget stöd för kommunala samverkansorgan i utredningens slutbetänkande (SOU 2012:81, s.16,17).

4.2.3 Europeisering

Till skillnad från utredningarna innan 1990 syns idén om europeisering tydligt i Regionutredningen från 1992. Bland annat ansåg Regionutredningen att den förnyade debatten kring Sveriges regionbildande var starkt inspirerad av trenden i Europa att regionalisera för att anpassa sig till det hårt konkurrensutsatta europeiska klimatet (SOU 1992:63, s.22). Även om regionaliseringsprocessen var olika långt gången i olika länder ansågs det som självklart och viktigt att ta hänsyn till att regionala aktörer stärkte sitt inflytande över beslut som togs i EU:s institutioner men även i den nationella politiken (SOU 1992:63, s.75). Integrationen i Europa ansågs därmed ställa press på en förändring av Sveriges förvaltningsuppbyggnad (SOU 1992:63, s.23-24). Europeiseringens påverkan kan kanske även sägas vara närvarande i språkbruket eftersom subsidiaritetsprincipen och begreppet region används (SOU 1992:63, s.79). Även Regionberedningen från 1995 var övertygad om att:

förutsättningarna för ekonomisk utveckling och välbefinnande kommer i framtiden att bli alltmer beroende av de insatser som görs på regional nivå (SOU 1995:27, s.16).

Regionberedningen var dessutom säker på att den regionala nivåns ökade betydelse hängde ihop med utvecklingen i Europa (SOU 1995:27, s.15). Den europeiska integrationen påskyndade därmed regionaliseringsprocessen och innebar krav på effektivisering och demokratisering (SOU 1995:27, s.17).

EU-medlemskapet var även enligt Regionkommittén en av de viktigaste orsakerna till att regionerna i Sverige hade fått nya roller att anpassa sig till. Regionkommittén ansåg att det var viktigt och önskvärt att regionerna i Sverige fått ökat ansvar för att skapa tillväxt, speciellt med tanke på den europeiska integrationsprocessen (SOU 2000:85, s.12). Enligt Regionkommittén var det även viktigt att de län som omfattades av försöksverksamheten fick lov att beteckna sig själva som regioner (SOU 2000:85, s.12).

I Ansvarskommitténs slutbetänkande framkommer det att globaliseringen och det europeiska samarbetet innebär utmaningar för Sveriges förvaltning. Men dessa var två av flera andra orsaker till varför förvaltningen i Sverige behövde förändras och anpassas till nya förhållanden (SOU 2007:10, s.13). Sveriges EU-medlemskap togs upp i samband med förändringar inom regeringskansliets organisation men inte så mycket i förvaltningens omorganisation i övrigt (SOU 2007:10, s. 245).

Utredningen av den statliga regionala förvaltningen påpekade inte direkt att europeiseringen var ett skäl till behövda förändringar i förvaltningen (SOU 2012:81, s.13).

4.2.4 Sammanfattande analys

Sammanfattningsvis märks inte ett starkt stöd för idén om statlig styrning i någon av utredningarna efter 1990. Idén om statlig styrning är detsamma som förslag på en stark länsstyrelse med ansvar för bland annat regional utvecklingspolitik (Krantz, 2002:31). Eftersom Regionutredningen var den enda som föreslog detta som ett av tre möjliga tillvägagångssätt och inte egentligen var för det kan inte idén om statlig styrning sägas vara frekvent förekommande i de undersökta utredningarna. Däremot var flera av utredningarna för en samordnad förvaltning, vilket även det tillhör idén om statlig styrning (Petersson&Söderlind, 1992:87). Detta syns bland annat i Regionutredningens slutbetänkande där det inte fanns ett uttryckligt stöd för statlig styrning men ändå påpekades vikten av enhetlighet. Länsstyrelsens viktiga roll för att skapa en god samordning och enhetlighet påpekades även av de andra följande utredningarna.

Idén om regional demokrati är alltså mer frekvent förekommande i de undersökta utredningarna än vad idén om statlig styrning är. Detta märks på grund av att alla utredningarna, utom Regionutredningen, var klart för att ansvaret för regional utveckling inte skulle åligga länsstyrelsen längre. Det var dock endast Regionberedningen och Utredningen om statens regionala förvaltning som klart uttryckte att ansvaret skulle flyttas till landstingen vilket är detsamma som att stödja idén om regional demokrati (Krantz, 2002:31). Ett av Regionutredningens förslag innebar en ny länsindelning där ansvaret för den regionala utvecklingen skulle överföras till direktvalda regionala församlingar. Regionkommittén använde andra begrepp som regionalt självstyrelseorgan och direktvalda fullmäktige istället för landsting. Ansvarskommittén hade som förslag att skapa nya stora regioner med direktvalda fullmäktige och skrev alltså inte att ansvaret skulle överföras till landstingen. Även om de flesta utredningarna inte skrev uttryckligen att ansvaret skulle överföras till landstingen kan de ändå sägas stödja idén om regional demokrati eftersom de ansåg att ansvaret skulle överföras från staten till direktvalda organ på läns/regional-nivå. Dessutom använde Regionberedningen (SOU 1995:27, s.19) även sig av begreppet regionalt självstyrelseorgan och förklarade att valet att använda begreppet landstingskommun var för att det var reglerat i grundlagen.

Att många av utredningarna använde sig av begreppet region kan kanske vara en följd av påverkan från EU eftersom region använts inom EU:s institutioner sedan EG bildades (Karlsson, 2006:43-44). Förekomsten av begreppet region i utredningarna innan 1990 verkar vid en överblick inte vara lika frekvent som i utredningarna efter 1990. Detta förändrade språkbruk märks även i hur utredningarna kallas. Innan 1990 hette de Länsdemokratiutredningen, Länsberedningen, Länsdemokratikommittén och efter 1990 hette de Regionutredningen, Regionberedningen, Parlamentariska Regionkommittén. De två senaste hette dock Ansvarskommittén och Utredningen om den statliga regionala förvaltningen. Jag ämnar inte klarlägga ett kausalt samband mellan EU:s påverkan och utredningarnas användande av begreppet region eftersom det inte är studiens syfte. Det är dock en intressant iakttagelse av ett tillsynes förändrat

språkbruk, speciellt eftersom det efter 1990 var stort fokus på regioner inom EU (Laffan&Mazey, 2006:44).

Stödet för regional demokrati grundar sig dessutom utöver stödet för överföring av makt till landstingen mycket i att staten till följd av samhälleliga förändringar inte kan tillgodose ett gott utförande av uppgifter som berör lägre nivåer. För att förstärka effektiviteten och den demokratiska legitimiteten borde därför många uppgifter som tidigare var statens ansvar tas omhand på lokal eller regional nivå (Johansson, 1995:17-18,34-35). Detta återfinns tydligt i alla utredningarna eftersom de ansåg och påpekade att förvaltningen blir mer effektiv och demokratisk om lägre nivåer får ta ansvar över uppgifter som berör deras medborgare direkt.

Idén om regional demokrati kan även vara att ge uttryck för att kommuner i samarbete ska utgöra den regionala nivån (Krantz, 2002:27). Stöd för detta återfinns främst i ett av Regionutredningens förslag och tar inte upp mycket plats i någon av de andra utredningarna. Utredningen om den statliga regionala förvaltningen ansåg att möjligheten till kommunsamverkansorgan borde läggas ner och att endast landstingen borde ansvara för den regionala politiken.

De tre första utredningarna efter 1990 framhävde starkt att den europeiska integrationen påverkat Sveriges regionaliseringsprocess. Den europeiska integrationen har inneburit en press på länder att ge regioner större ansvar i ett alltmer konkurrensutsatt klimat (Johansson, 2008:76). De tidigare utredningarna efter 1990 framhäver just detta som skäl till att regionerna blivit viktiga aktörer. Även Ansvarskommittén angav det som ett skäl men behandlade det inte i lika stor omfattning som de tidigare. Den sista utredningen (Utredningen om den statliga regionala förvaltningen) från 2012 nämner det knappt. I början av 1990-talet gick Sverige med i EU och regionernas ställning var ett högaktuellt ämne inom EU (Laffan&Mazey, 2006:44). Möjligtvis kan detta höra ihop med att förekomsten av idén om europeisering är störst i de tidigare utredningarna på 90-talet. Det finns därmed en tydlig förändring i förekomsten av idén om europeisering, där de senaste två utredningarna inte nämner det alls i samma omfattning som de innan.

5 Slutsatser

Jag har i denna studie gjort en idéanalys baserat på de statliga offentliga utredningarna om länsdemokrati/regionalisering som publicerats mellan 1968 och 2012. För att öka förståelsen för Sveriges regionaliseringsprocess valde jag att undersöka vilka idéer som utmärkt den officiella ståndpunkten i den svenska regiondebatten mellan 1968 och 2012 och se vilka förändringar i förekomsten av dessa idéer som skett.

De slutsatser som kan dras utifrån analysen är att den officiella ståndpunkten i regiondebatten mellan 1968 och 2012 präglats av alla tre undersökta idéer (idén om statlig styrning, idén om regional demokrati och idén om europeisering).

Idén om statlig styrning har fått minst stöd och förekommit i mycket mindre omfattning än idén om regional demokrati. Detta kan ses som lite förvånande eftersom att Sveriges regionaliseringsprocess varit rätt trög och därmed kan det tänkas att stödet för idén om statlig styrning borde varit mer framträdande. Dessutom var det vanligt förekommande att centralisera efter andra världskriget och därmed kan det ses som förvånande att så lite stöd för idén om statlig styrning gavs av de tidigare utredningarna. Det främsta stödet för idén om statlig styrning gavs av Länsberedningen 1974. Samtidigt som stödet för idén om regional demokrati varit starkt har alla de undersökta utredningarna även påpekat vikten av en samordnad regional politik och att staten borde ha ett visst ansvar.

Idén om regional demokrati har fått stöd för att det enligt de flesta utredningarna är viktigt att beslut ska tas så nära medborgarna som möjligt. Den demokratiska legitimiteten anses vara viktig och ju starkare den är desto bättre anses även effektiviteten i förvaltningen bli.

Den största skillnaden mellan utredningarna innan 1990 och efter är förekomsten av europeiseringstemat. Som väntat var inte förekomsten av idén om europeisering starkt alls i utredningarna innan 1990 medan det var mycket närvarande i de första utredningarna efter 1990. I utredningarna innan 1990 baserades behoven av förändring i förvaltningen på den industriella utvecklingen och samhällsomvandlingen som följde den. I utredningarna efter 1990 påpekas den europeiska integrationen som ett huvudskäl till varför förvaltningen behövde undergå förändringar. Dock är inte idén om europeisering förekommande alls i samma utsträckning i de sista två utredningarna från 2007 och 2012. Möjligtvis anses inte europeiseringen längre vara en avgörande faktor på Sveriges förvaltningsstruktur, eller så kanske vikten av att anpassa sig till den europeiska utvecklingen ses som självklar nu.

Framtiden får utvisa hur regiondebatten i Sverige och dess regionaliseringsprocess kommer fortsätta formas.

6 Referenser

6.1.1 Primärmaterial

- SOU 1968:47 *Förvaltning och folkstyre*. Betänkande av länsdemokratiutredningen.
- SOU 1974:84 *Stat och kommun i samverkan*. Betänkande av länsberedningen.
- SOU 1982:24 *Vidgad länsdemokrati*. Slutbetänkande av länsdemokratikommittén.
- SOU 1992:63 *Regionala roller- en perspektivstudie*. Betänkande av Regionutredningen.
- SOU 1995:27 *Regional framtid*. Slutbetänkande av Regionberedningen.
- SOU 2000:85 *Regionalt folkstyre och statlig länsförvaltning*. Slutbetänkande av den parlamentariska regionkommittén.
- SOU 2007:10 *Hållbar samhällsorganisation med utvecklingskraft*. Slutbetänkande av Ansvarskommittén.
- SOU 2012:81 *Statens regionala förvaltning- förslag till angelägen reform*. Slutbetänkande av Utredningen om den statliga regionala förvaltningen.

6.1.2 Litteratur

- Allen, David (2005), "The structural funds and cohesion policy: extending the bargain to meet new challenges?" i Wallace, Helen- Wallace, William-A. Pollack, Mark-Young, Alasdair (red.), *Policy Making in the European Union* (2010) sixth edition. Oxford: Oxford University press.
- Beckman, Ludvig (2005), *Grundbok i idéanalys*. Stockholm: Santérus förlag.
- Bergström, Göran & Boréus, Kristina (2005), "Idé-och ideologianalys" i Bergström, Göran & Boréus, Kristina (red.) *Textens mening och makt: metodbok i samhällsvetenskaplig text- och diskursanalys*. Lund: Studentlitteratur.
- Bergström, Göran & Boréus, Kristina (2012), "Idé-och ideologianalys" i Bergström, Göran & Boréus, Kristina (red.), *Textens mening och makt: metodbok i samhällsvetenskaplig text- och diskursanalys*. Lund: Studentlitteratur.
- Börzel, Tanja & Risse, Thomas (2003), "Conceptualizing the Domestic Impact of Europe", i Featherstone, K. & C.M Radaelli (red.), *The politics of Europeanization*. Oxford: Oxford University Press.
- Denk, Thomas & Åberg, Martin (2008), "Inledning" i Denk, Thomas-Åberg, Martin (red.) *Regioner i rörelse- perspektiv på svenska*

- regionaliseringsprocesser. Meddelanden från ekonomisk-statsvetenskapliga fakulteten vid Åbo akademi. Åbo: Åbo akademi.
- Erlingsson, Gissúr O. (1999), *Regional pånyttfödelse- ekonomi, demokrati och identitet i ett Europa under omvandling*. Lund: statsvetenskapliga institutionen.
- Esaiasson et al. (2012), *Metodpraktikan: konsten att studera samhälle, individ och marknad*. Stockholm: Norstedts juridik.
- Fontaine, Pascal (2010), *Europe in 12 lessons*. Bryssel: European Commission.
- Gidlund, Janerik (1993), *Den nya politiska konserten- identitet, suveränitet och demokrati i den europeiska integrationen*. Malmö: Liber-Hermods.
- Johansson, Jörgen (1995), *Europeiska regioner- regionforskning i empirisk och normativ belysning*. Örebro: Örebro studies.
- Johansson, Jörgen (2003), ”Från regionernas Europa till en kommunernas Region-regionformer i svensk politik sedan 1990”, i Baldersheim m.fl, *Demokratins geografiska gränser- en antologi om storlek, demokrati och effektivitet*. Stockholm: Svenska kommunförbundet & Landstingsförbundet.
- Johansson, Jörgen (2008), ”De nya regionerna och den kommunala självstyrelsen-politisk organisering i skärningspunkten mellan lokalt och regionalt” i Denk, Thomas-Åberg, Martin (red.) *Regioner i rörelse- Perspektiv på svenska regionaliseringsprocesser*. Meddelanden från ekonomisk-statsvetenskapliga fakulteten vid Åbo akademi. Åbo: Åbo akademi.
- Karlsson, Ingmar (2006), *Regionernas Europa*. Stockholm: SNS förlag.
- Krantz, Tobias (2002), *Makten över regionen- en idékritisk studie av svensk regiondebatt 1963-1996*. Uppsala: Statsvetenskapliga föreningen Uppsala.
- Laffan, Brigid & Mazey, Sonia (2006), ”European Integration- The European Union reaching an equilibrium?” i Richardson, J (red.) *European Union- power and policy-making*. Routledge.
- Loughlin, John (2007), ”Reconfiguring the state: trends in territorial governance in European states”, *Regional and federal studies*, 17: 4, 385-403.
- Mörck, Johan (2008), *Regionalt samhällsbyggande i otakt -en studie av den varierande framväxten av samverkansorgan*. Örebro: Örebro universitet.
- Petersson, Olof & Söderlind, Donald (1992), *Förvaltningspolitik*. Stockholm: Fritzes.
- Radaelli, Claudio (2003), ”The Europeanization of Public Policy” i Featherstone, K. & C.M Radaelli (red.) *The politics of Europeanization*. Oxford: Oxford University press.
- SOU 1997:30 *Europa och staten- europeiseringens betydelse för svensk statsförvaltning*. Rapport till den förvaltningspolitiska kommissionen. Stockholm: Fritzes.
- Teorell, Jan & Svensson, Torsten (2007), *Att fråga och att svara- Samhällsvetenskaplig metod*. Malmö: Liber.

6.1.3 Internetbaserade källor

- Holm, Ulrika (2011), Om region Gotland. (Elektronisk) Tillgänglig: <http://www.gotland.se/imcms/51806>. Hämtdatum: 2012-10-31.
- Länsstyrelsen (2012)= Länsstyrelsens webbplats. (Elektronisk) Tillgänglig: <http://www.lansstyrelsen.se/stockholm/Sv/om-lansstyrelsen/Pages/default.aspx>. Hämtdatum: 2012-11-27.
- Löfgren, Ingeborg (2010), Så styrs landstingen. (Elektronisk) Tillgänglig: http://www.skl.se/kommuner_och_landsting/om_landsting_och_regioner/sa_styrs_landstingen. Hämtdatum: 2012-11-27.
- Löfgren, Ingeborg (2012), Om landsting och regioner. (Elektronisk) Tillgänglig: http://www.skl.se/kommuner_och_landsting/om_landsting_och_regioner. Hämtdatum: 2012-10-31.
- Persson, Yvonne (2012), Halland är en egen region. (Elektronisk) Tillgänglig: <http://www.regionhalland.se/sv/om-region-halland/organisation/>. Hämtdatum: 2012-10-31.
- Yngvesson, Monika (2011), Så bildades region Skåne. (Elektronisk) Tillgänglig: http://www.skane.se/sv/Om_Region_Skane/Hur-Region-Skane-bildades/. Hämtdatum: 2012-10-31.
- Västra Götalandsregionen (2012)= Västra Götalandsregionens webbplats, Vägen till Västra götalandsregionen. (Elektronisk) Tillgänglig: <http://www.vgregion.se/sv/Vastra-Gotalandsregionen/startside/Om-Vastra-Gotalandsregionen/Vagen-till-Vastra-Gotalandsregionen/>. Hämtdatum: 2012-10-31.